

ASENDUSEMADUS (SURROGACY)

ENS arvamus

Asendusemaduse korral kannab naine rasedust ja sünnitab lapse paarile, kus naine ei ole võimeline sünnitama kaasasündinud emakaanomaalia, omandatud emakaanomaaliat (on teostatud hüsterektoomia) või selle tõttu, et rasedus on vastunäidustatud.

Asendusemadus võib olla täielik või osaline. Täieliku asendusemaduse korral ei ole asendusemal mingit geneetilist sidet tulevase lapsega; osalise asendusemaduse korral on asendusema ka munaraku doonoriks.

Asendusemadel on samad raseduse ja sünnitusega seotud riskid, mis kõigil rasedatel (raseduse katkemise ja enneaegse sünnituse oht, raseduse ja sünnituse tüsistused). Kehavälisest viljastamisest tingitud suurem tõenäosus mitmikraseduseks tõstab riske. Asendusemal võivad tekkida psühholoogilised probleemid (soov last mitte ära anda, depressioon, lein jmt).

Vähe on andmeid asendusemaduse abil sündinud laste ja nende vanemate hilisema toimetuleku kohta.

Soovitused:

1. Asendusemadus on lubatud ainult meditsiinilistel näidustustel. Sotsiaalsed näidustused ei ole aktsepteeritavad.
2. Eelistatud on täielik asendusemadus.
3. IVF-l tuleks minimeerida tõenäosust mitmikraseduseks
4. Asendusemaduseks annab loa (perekonna taotluse ja lisatud meditsiiniliste väljavõtete alusel) eetikakomitee ja eksperdid. Meditsiinieksperditel on kohustus ja õigus teha järelvalvet.
5. Enne rasedust planeerimist eelneb põhjalik nõustamine, last soovivat paari ja asendusema tuleb nõustada eraldi. Nõustamisel tuleb käsitleda kehavälise viljastumisega seonduvat, raseduse ja sünnituse riskidega, sünnieelse diagnostikaga, tulevase lapse tervisega (nt kaasasündinud väärarend) seonduvat. Last sooviva paari ja asendusema nõusolekud ja leping vormistatakse kirjalikult. Lepitakse kokku mida tehakse ülejäänud embrüotega.
6. Asendusema autonoomiat (õigus iseseisvalt vastu võtta otsuseid oma keha kohta) austatakse igas staadiumis. Tema otsused võivad olla konfliktis last sooviva paariga.
7. Asendusemadus ei tohi olla kommertslik tegevus. Välistada tuleb ärakasutamine ja sundimine.
8. Asendusemaks võiks eelistatult olla lähedane inimene, kes teeb seda altruistlikel kaalutlustel. Lubatud on vaid otseste rasedusega seotud kulude katmine.
9. Asendusema peab olema viljakas eas (kuni 50.aastane) terve ja sünnitanud naine. Eelnevalt on vajalik tema terviseseisundi ja võimalike rasedusega seotud riskide hindamine.